

Het melkquotum gaat verdwijnen. Wat zijn de uitbreidingsmogelijkheden voor melkveebedrijven na afschaffing? In het kader van het afstudeervak Bedrijfseconomie hebben Geert Veenstra en Jacco Vessies in samenwerking met Paul Berentsen van Wageningen Universiteit gekeken naar wat optimale uitbreidingsstrategieën zijn voor melkveebedrijven na het afschaffen van het melkquotum.

Paul Berentsen

Geert Veenstra

Jacco Vessies

Wageningen Universiteit onderzoekt strategieën melkveebedrijven na afschaffen melkquotum

Grond van meer betekenis

Jarenlang heeft het quotastelsel de ontwikkeling in de Nederlandse melkveehouderij bepaald. Na de invoering van de quotering in 1984 lag de bedrijfsuitbreiding zo'n tien jaar stil. In die periode was kostenbesparing het belangrijkste middel om het inkomen op peil te houden. Daarna begonnen melkveebedrijven weer te groeien door de aankoop van quotum en grond. Schaalvergroting was toen het middel om het inkomen op peil te houden. Voor de productie van melk op een melkveebedrijf zijn vier belangrijke productiefactoren nodig: melkquotum, kapitaal, grond en arbeid. Bij het wegvalen van de productiefactor quotum worden de andere productiefactoren belangrijker voor de opzet van Nederlandse melkveebedrijven. Om optimale uitbreidingsstrategieën te bepalen zijn modelberekeningen gedaan voor twee voor-

beeldbedrijven met een verschillende intensiteit. Uitgangspunten voor de bedrijfsgrootte en de productiviteit van deze bedrijven zijn de gemiddelde resultaten van Nederlandse melkveebedrijven voor 2005 afkomstig van het LEI. Het gemiddelde bedrijf heeft 42 hectare grond en 517.000 kg melkquotum. De intensiteit op dit bedrijf ligt daarmee op 12.310 kg melk per hectare. Naast dit gemiddelde bedrijf is een intensief bedrijf gezet met 18.000 kg melk per hectare. Dit intensieve bedrijf heeft dezelfde oppervlakte grond als het gemiddelde bedrijf, maar een melkquotum van 756.000 kg melk. Op beide bedrijven is uitgegaan van de gemiddelde melkproductie van 7700 kg en melkopbrengsten van 30,55 euro per honderd kilogram melk. Per bedrijf is er 3757 uur gezinsarbeid beschikbaar, extra arbeid kan worden ingehuurd

tegen een prijs van 14,50 euro per uur. Voor wat betreft de milieuwetgeving is uitgegaan van continuering van de derogatie, dus een maximale aanwending van stikstof uit dierlijke mest van 250 kg per ha bij minimaal zeventig procent grasland. Om inzicht te geven in de mogelijke gevolgen van de afschaffing van het melkquotum zijn per bedrijf drie situaties onderscheiden. Allereerst als basissituatie de huidige situatie met melkquotum en vervolgens twee situaties zonder melkquotum. In de eerste situatie zonder melkquotum wordt de oppervlakte grond constant gehouden. De bedrijven hebben in deze situatie wel de mogelijkheid om uit te breiden in stalcapaciteit. Extra stalcapaciteit vraagt een investering van 3950 euro per stalplaats hetgeen leidt tot jaarkosten van 365 euro per stalplaats. Uitbreiding van het bedrijf in deze situatie betekent

dat zowel voor extra melkvee als voor extra jongvee stalruimte moet worden gebouwd. In de tweede situatie zonder quotum kunnen bedrijven zowel de stalcapaciteit uitbreiden als grond bijpachten voor 523 euro per hectare. Uitbreiding van de oppervlakte grond heeft een melkveehouder niet helemaal zelf in de hand. Er moet wel grond beschikbaar zijn. Deze uitbreidingsmogelijkheid vergt dan ook een langere termijn.

Optimale intensiteit

De resultaten in tabel 1 laten zien dat het gemiddelde bedrijf gaat intensiveren tot een intensiteit van 14.735 kg melk per ha wanneer het melkquotum wordt afgeschaft en er in stalcapaciteit uitgebreid kan worden. Het aantal melkkoeien groeit daarmee van 67 in de basissituatie naar 80, en

optie stalvergroting/grondhuur	gemiddeld			intensief		
	gequoteerd	vrije productie		gequoteerd	vrije productie	
	nee/nee	ja/nee	ja/ja	ja/nee	ja/nee	ja/ja
bedrijfsopzet						
intensiteit (kg quotum/ha)	12.310	14.735	14.735	18.000	18.000	14.735
aantal melkkoeien	67	80	180	98	98	180
grond (ha)	42	42	94	42	42	94
ingehuurde arbeid (uren)	0	204	3.481	776	776	3.481
arbeidsopbrengst (in euro's)						
	25.501	28.045	56.499	31.951	31.951	64.976

Tabel 1 –
Technische en
economische
resultaten van de
modelberekening

14.735 kg melk per ha is precies de intensiteit waar- bij geen mest afgevoerd hoeft te worden. Kapitaal blijkt in die situatie een belangrijke productiefactor. Ook de beschikbare gezinsarbeid is een beperkende factor. Er wordt arbeid ingehuurd. Wanneer het bedrijf ook de mogelijkheid krijgt om grond te pachten groeit het bedrijf door grond te huren en in stalcapaciteit te investeren, zodanig dat de intensiteit van 14.735 kilogram melk per hectare gehandhaafd blijft. Kapitaal en grond zijn op dat moment even belangrijk.

Het intensieve bedrijf verandert op korte termijn niet. Het is voor dit bedrijf economisch niet aantrekkelijk om te investeren in stalcapaciteit en daardoor nog intensiever te worden. Zodra de mogelijkheid er is wordt wel grond bijgepacht en dan ook geïnvesteerd in stalcapaciteit. Ook dit bedrijf wordt afgestemd op de intensiteit waarbij geen mest afgevoerd hoeft te worden. In de basissituatie is grond voor dit bedrijf veruit de belangrijkste productiefactor.

De eindsituatie voor beide bedrijven die gegeven is in tabel 1 is er één met 180 melkkoeien en 94 hectare grond, waarvan 52 bijgepacht. Deze situatie wordt bepaald door de capaciteit van de beschikbare voermengwagen in het model. Dit is een vrij kunstmatige beperking omdat in de praktijk hiervoor gemakkelijk een oplossing te vinden is. In feite kunnen de bedrijven bij de gehanteerde uitgangspunten en onbeperkt beschikbare grond om te pachten en arbeid om in te huren oneindig door- groeien.

Wat betreft de economische resultaten is te zien dat de bedrijven de arbeidsopbrengst van het gezin verdubbelen als ze groeien tot de aangegeven grens. Het intensieve bedrijf haalt een hogere arbeidsopbrengst vanwege de hogere bedrijfsstoelag in de startsituatie.

Stabiliteit van de resultaten

De resultaten geven aan dat bedrijven onbeperkt kunnen groeien bij de gehanteerde uitgangspunten. Maar prijzen van melk, arbeid en grond kunnen natuurlijk veranderen en ook een voortgaande derogatie is niet zeker. Aanvullende berekeningen laten zien dat een daling van de melkprijs met enkele procenten, een stijging van de pachtprijs met tien procent of een stijging van de kosten van

vreemde arbeid met tien procent de uitbreidings- mogelijkheden flink beperken. Het gemiddelde be- drijf gaat dan nog wel intensiveren tot de optimale intensiteit, maar pacht geen grond meer bij. Het in- tensieve bedrijf gaat dan nog wel extensiveren tot de optimale intensiteit door grond bij te pachten, maar gaat niet meer investeren in stalcapaciteit.

De derogatie blijkt ook een belangrijke rol te spelen. Zonder derogatie (dus 170 kilo stikstof uit dier- lijke mest per hectare) zullen de bedrijven grond bijpachten tot een intensiteit bereikt wordt van 10.667 kilogram melk per hectare. Dit is zonder de- rogatie de intensiteit waarbij alle mest precies op eigen grond aangewend kan worden. Verdere be- drijfsvergroting is in die situatie niet rendabel.

De huidige melkprijs, die een stuk hoger ligt dan die welke gebruikt is in de berekeningen, maakt uitbreiding economisch gezien bijzonder aantrek- kelijk. Maar prijzen zijn uiteraard geen vaststaande en geïsoleerde gegevens. De melkprijs kan verande- ren door allerlei ontwikkelingen op de wereld- markt. Prijzen van belangrijke inputfactoren als grond en arbeid kunnen door nationale of zelfs re- gionale ontwikkelingen wijzigen. Als bijvoorbeeld een groot deel van de melkveehouders de weg naar bedrijfsvergroting inslaat, aangelokt door de hoge melkprijs, dan zal de vraag naar grond flink stijgen. Dat heeft ongetwijfeld een hogere grondprijs/pacht- prijs tot gevolg.

G. Veenstra, student Dierwetenschappen,
Wageningen Universiteit

J. F. P. Vessies, student Dierwetenschappen,
Wageningen Universiteit

Dr. ir. P. B. M. Berentsen, universitair docent
Bedrijfseconomie, Wageningen Universiteit

Conclusies

- Afhankelijk van de uitgangspositie is intensi- veren of extensiveren tot alle mest precies op de eigen grond kan worden geplaatst een be- langrijke uitbreidingsstrategie voor melkvee- bedrijven.
- De mogelijkheden voor verdere bedrijfsvergro- ting hangen sterk af van prijzen van melk en van de belangrijkste productiefactoren.